



# ***Україна у фокусі***

***4 – 10 квітня 2011 року***



**ЗМІСТ**

***I. Огляд політичних подій за тиждень.....3***

***II. Аналітична довідка.....4***

*Демократичні інституції і демократичні процеси.*

***Звернення Президента до Верховної Ради:***

***проста формальність?.....4***



## І. Огляд політичних подій за тиждень

4  
квітня

**У суді відбулася очна ставка екс-майора управління держохорони Микола Мельниченко з екс-президентом Леонідом Кучмою.** За словами Мельниченка, він на очній ставці розповів про те, коли, чому, де і як почав робити свої записи і до кого звертався. На думку екс-майора, Леонід Кучма на очній ставці дізнався багато чого про своє оточення, хто його накручував, у тому числі і у справі Гонгадзе.

5  
квітня

**Президент України Віктор Янукович скоротив штат Адміністрації Президента України, затвердивши граничну чисельність працівників адміністрації у кількості 514 штатних одиниць.** Зокрема, під скорочення підпало 6 заступників глави Адміністрації Президента. Замість 2 перших і 7 звичайних тепер буде один перший заступник і два звичайних.

Про реорганізацію повідомив голова Адміністрації Президента Сергій Львовичкін. За його словами, наступний етап адмінреформи відбудеться у квітні–травні, тоді мають урізати штати обласних держадміністрацій. Кожен із губернаторів матиме не більше трьох заступників.

**У липні Україна може приєднатися до протоколу про створення Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном.** Щоправда, це за умови відповідного рішення Конституційного Суду. Про це заявив уповноважений Кабінету Міністрів України зі співпраці з Росією, країнами СНД і Євразійським економічним співтовариством Валерій Мунтіян в інтерв'ю українським журналістам. За його словами, при цьому Україна буде зобов'язана відкоригувати свої зобов'язання в рамках Світової організації торгівлі, якщо на це погодяться 153 країни-члени СОТ.

6  
квітня

**Віктор Янукович звільнив вісім заступників голови Адміністрації Президента,** зокрема Олену Лукаш, Ганну Герман, Андрія Гончарука, Юрія Ладного, Андрія Портнова, Олега Рафальського, Станіслава Скубашевського, Марину Ставнійчук. Водночас Станіслава Скубашевського і Олега Рафальського перепризначено на ці посади знову. Решту звільнених заступників призначено радниками Президента.

7  
квітня

**Віктор Янукович не задоволений результатами діяльності влади за перший рік його президентства.** Про це він сказав у щорічному Посланні до депутатів. Причини низької ефективності влади він пояснив тим, що «влада і суспільство не були готові до запропонованих змін». Серед планів Президента – підписання з ЄС угоди про асоціацію та створення зони вільної торгівлі вже нинішнього року. А з Митним союзом Росії, Білорусі та Казахстану держава планує співпрацювати за схемою 3+1. Що стосується виборів до парламенту, то глава держави



## Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

пропонує запровадити змішану систему та підвищити прохідний бар'єр для партій до 4 %, а для блоків – до 5%.

8  
квітня

**Співпраця України з Митним союзом не відбуватиметься за рахунок переговорів з ЄС про створення зони вільної торгівлі.** Про це заявив міністр закордонних справ Костянтин Грищенко після зустрічі голів зовнішньополітичних відомств країн СНД. Урядовець пояснив, що президент у своїй промові чітко вказав на те, що Україна націлена на вступ до ЄС, і в рамках цього партнерства сподівається до кінця року завершити переговори за угодою про асоціацію. Щодо долучення до Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном за формулою 3+1, то, за словами Грищенка, йдеться про те, що Україна домагатиметься доступу своїх товарів на ринки цих країн.

**Верховна Рада України ухвалила в цілому Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції в Україні».** Ухвалений закон більш чітко визначає коло суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.

## II. Аналітична довідка

### ✓ Демократичні інституції і демократичні процеси

#### **ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ: ПРОСТА ФОРМАЛЬНІСТЬ?**

7 квітня у стінах Верховної Ради Президент України Віктор Янукович виступив із щорічним Посланням до парламенту. У ньому він представив своє бачення поточної ситуації в Україні та світі й окреслив основні завдання, які стоять перед Україною. Найбільше уваги в посланні було приділено визначенню напрямків реформування найважливіших суспільних сфер і базових принципів державної політики. Послання Віктора Януковича викликало схвальну оцінку від членів владної коаліції, критику з боку опозиційних сил і суперечливу реакцію від представників експертного середовища.

*Про що говорив Президент у своєму  
Посланні?  
Про що свідчить його зміст?*

#### **Основні складові Послання Президента**

Послання Президента було приурочено до майбутньої двадцятої річниці незалежності України, тому від нього очікували не лише викладу запланованих владою кроків, а й

комплексного аналізу розвитку України з 1991 року та прогнозів на майбутнє. У результаті послання Президента до Верховної Ради було викладено на 416 сторінках під



## *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва*

назвою «Модернізація України – наш стратегічний вибір». Документ було поділено на чотири основні розділи, присвячені суспільно-політичним питанням, гуманітарній сфері, економічному розвитку та місцю України на міжнародній арені. Водночас, виступ Президента в парламенті мав у стислому вигляді відобразити ключові положення його послання.

Тематично виступ глави держави містив кілька блоків. У першому – Віктор Янукович поділився з парламентарями своїм розумінням

сучасних глобальних процесів і місця, яке Україна посідає у світі. Другий блок був присвячений короткому підсумку досягнень нової влади за перший рік своєї роботи. У третій частині промови було викладено наміри Президента з приводу реформування основних галузей внутрішньої політики. Четверта – стосувалася плану модернізації української економіки. Зрештою, у завершальній частині виступу Президент зосередив свою увагу на перспективах зовнішньої та безпекової політики України.

### ***Модернізація України: фіксація реальних проблем і неясність шляхів їх розв'язання***

Головний меседж Президента – про те, що Україна вкрай потребує модернізації, докорінних реформ в усіх сферах економічного, політичного та соціального життя – не викликає сумнівів у кожній неупередженій людині. Цілком справедливо були виокремлені й напрями, які потребують першочергового реформування – боротьба з корупцією, побудова демократичної моделі політичної системи, яка ґрунтувалася б на верховенстві права, сильному самоврядуванні, ефективному державному менеджменті, створення якісно нової моделі економіки, в основі якої – висока продуктивність праці та ефективність виробництва, активні інвестиції та впровадження технологічних інновацій, створення сприятливого клімату для підприємницької діяльності громадян.

Назрілими є і соціальні реформи у соціальній сфері – пенсійна реформа, реформа освіти, медицини тощо.

Водночас українські політичні та економічні експерти справедливо зазначають декларативність промови, недостатню конкретику щодо вирішення суспільно важливих проблем і відсутність системного бачення шляхів управління державою.

Так, Президент цілком справедливо виділив як одну з основних проблем української економіки її надзвичайно технологічну відсталість, високу енергоємність, яка майже утричі перевищує середні показники порівняно з економічно розвиненими країнами світу. Проте жодних конкретних планів щодо інноваційного розвитку не було навіть окреслено, окрім загальних фраз про необхідність створення сприятливого інвестиційного клімату.

Істотну критику експертів викликала та частина Послання Президента, де йшлося про проблеми зовнішньополітичної орієнтації України. У ньому було задекларована обрана новою владою концепція позаблоковості, яка в українських реаліях набуває вигляду



## *Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва*

багатовекторної зовнішньої політики. Так, Президент одночасно наголосив на незмінності курсу України на економічну та політичну інтеграцію в Європейський Союз і водночас припустив приєднання України до Митного союзу з Білоруссю, Казахстаном та Росією. Такі обіцянки Президента продемонстрували його нерозуміння або нехтування закономірностями міжнародних відносин: і представники ЄС, і представники Росії вже висловлювали своє незадоволення стосовно бажання України інтегруватися одночасно в два економічні простори.

Водночас, проаналізувавши зміст промови Президента, можна зробити більш загальні висновки з приводу особливостей розуміння Президентом поточної ситуації в Україні, його тактичних завдань і стратегічних намірів, а також методів його діяльності.

По-перше, у виступі чітко простежується намагання Президента відмежуватися від політичного та економічного розвитку України протягом останніх двадцяти років. Віктор Янукович описує поточний стан справ у всіх

суспільно важливих сферах вкрай негативно, а провину за це покладає на політичну верхівку, яка керувала країною протягом всього періоду незалежності. Поза тим, і сам Віктор Янукович, і багато представників теперішньої владної команди обіймали високі державні посади за часів президентства і Леоніда Кучми, і Віктора Ющенка.

Більше того, у своєму виступі Віктор Янукович усіляко намагався зняти із себе вину і за поточні проблеми у реалізації власного курсу. За словами Президента, за перший рік свого перебування на цій посаді його команді вдалося виконати лише третину своїх задумів. Водночас, вину за таку низьку результативність глава держави поклав на бюрократичний апарат та суспільство, зокрема, представників бізнесу. Такі твердження Президента, з одного боку, можна розглядати як намагання перекласти вину за власні прорахунки на безликий бюрократичний апарат і, відповідно, пом'якшити протестні настрої в суспільстві. Зрозуміло, що такі методи перекладання відповідальності та загравання з настроями суспільства несуть в собі серйозну загрозу авторитаризму.

### **Модернізація України: завдання для влади чи для суспільства?**

Головне, що не прозвучало в Посланні Президента – це те, хто і як здійснюватиме потрібні суспільству реформи. Президент практично не приділив уваги необхідності більш тісної співпраці влади з громадянським суспільством – попри те, що його команду часто критикують саме за небажання підтримувати такий зв'язок. Президент ніяк не відреагував на неодноразові закиди щодо ігнорування думки населення та

громадянського суспільства при ухваленні важливих державних рішень. Натомість він докірнув представникам підприємницьких акцій протесту, які вимагали скасування низки норм Податкового кодексу, в неконструктивності їхньої позиції. Нагадаємо, що проти кількох лідерів «податкового Майдану» заведено кримінальні справи.

Нерозуміння необхідності вести із суспільством постійний діалог може



## Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

поховати будь-які потрібні реформи. Так, одним із пріоритетів у промові Президента вказано на необхідність реформ у сільському господарстві, створення високопродуктивних сільськогосподарських виробництв, що неможливо без зняття мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення. Водночас, як засвідчують дані соціологічного опитування, що їх на початок квітня цього року отримав Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, громадська думка вкрай негативно розцінює зняття мораторію: підтримують вільний, без обмежень продаж сільськогосподарських земель лише 6% населення, ще 23% припускають можливість продажу землі, але не іноземцям, а 53% взагалі проти того, щоб земля продавалася. Основна причина такого негативного ставлення – впевненість населення у тому, що «усю землю скуплять олігархи» – так вважає 54% опитаних, та що «усю землю скуплять іноземці» (33%). Отже, на здійснення необхідних реформ у сільському господарстві, може, чекала та сама доля, що й пенсійної реформи, яка була відкладена, чи податкової реформи, яка спричинила масові виступи представників дрібного та середнього бізнесу. Проведення реформ потребує згуртованості суспільства. Разом з

тим, соціологічні опитування засвідчують неухильне падіння як рейтингів підтримки Партії регіонів, так і рейтингів довіри до керівників держави. За даними зазначеного вище опитування, Віктору Януковичу зараз повністю довіряють 6%, скоріше довіряють ще 21%; зовсім не довіряють 42%, скоріше не довіряють – 17%; Миколі Азарову повністю довіряють 4%, скоріше довіряють 17%, зовсім не довіряють 45%, скоріше не довіряють 18%. Проте падіння довіри до лідерів держави не веде до зростання довіри до опозиції. Юлії Тимошенко зовсім не довіряють 47% і ще 17% скоріше не довіряють, повністю довіряють 5% і ще 13% скоріше довіряють. Згідно з даними опитування, підтримка політичних сили, які зараз перебувають при владі, становить 23% опитаних, а тих, хто в опозиції – 19%. Тим часом, 40% респондентів не підтримують ані тих, ані інших. Така ситуація, коли у суспільстві відсутні політичні сили, які мають підтримку та довіру більшості населення, на тлі погіршення матеріального його становища (насамперед в результаті істотного підвищення цін на продукти та комунальних тарифів) і зростання протестних настроїв, теж зафіксованих соціологами, є вкрай небезпечною для проведення будь-яких серйозних реформ, які зачіпають інтереси населення.

### **Висновки**

*У Посланні Президента поставлено абсолютно правильне завдання корінної модернізації України та окреслено реформи, які потребують реалізації. Проте відсутні шляхи та методи, пріоритетна послідовність здійснення цих реформ. Покладання усїєї відповідальності за нинішній стан речей на попередників, а головних сподівань – на вертикаль влади, яка розглядається як*



## Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

основний суб'єкт проведення реформ, робить питання успішності реформування суспільства проблематичним. Таке нерозуміння необхідності активної співпраці влади і громадськості під час вироблення державної політики загрожує зірвати практично всі задекларовані Президентом ініціативи.

Для успішної реалізації необхідних перетворень потрібна інша стратегія – розбудова насамперед демократичних інститутів, залучення до проведення реформ громадянського суспільства, опозиції, медіа. Модернізація лише тоді буде успішною, якщо розглядатиметься не як технократична проблема, а як завдання побудови європейської демократичної цивілізованої України, центром якої є громадянин.



**«Україна у фокусі»** – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

**Аналітики ДІФ:**

Ірина Бекешкіна

Олексій Сидорчук

**Координатор проекту:** Наталя Якимчук

**Головний редактор випуску:** Ірина Філіпчук

Інформаційно-аналітичний бюлетень «Україна у Фокусі» видається Фондом «Демократичні ініціативи» (ДІФ) в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID) та здійснюється Pact Inc. Щотижневий випуск бюлетеня став можливий завдяки щирій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст випуску є винятковою відповідальністю ДІФ та не обов'язково відображає точку зору USAID, Pact Inc або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього бюлетеня у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.